

de Zelfzwichter

2009 / 2

Het geslacht Klatter te Oude Pekela
Molenassen doorboren
Molenaars in volksverhalen

de Zelfzwichter

Jaargang 13, no. 2

juni 2009

ISSN 1386-4920

Losse nummers: 4 euro plus porto

De Zelfzwichter is het kwartaalblad van

HET GRONINGER MOLENHUIS.

Het blad verschijnt in de maanden maart,
juni, oktober en december.

Donateurs van de Stichting Het Groninger
Molenhuis ontvangen het blad automatisch.

DONATIES

Minimaal 16 euro per jaar

Het Groninger Molenhuis

Lopende Diep 8, 9712 NW Groningen

(050) 313 00 52 of 312 16 94

info@groningermolenhuis.nl

www.groningermolenhuis.nl

Postbanknummer: 1219317

REDACTIE

J.C. van Driel, H.A. Hachmer,

J.J. Harmsma, T. Heyne, T.A. Pol

redactie@groningermolenhuis.nl

De redactie behoudt zich het recht voor
ingezonden artikelen in te korten en/of
aan te passen. Overname van artikelen is
eerst na overleg met de uitgever toegestaan.

Vormgevingsconcept Dineke Buist

Opmaak Bert Holtkamp

Drukwerk Tienkamp en Verhey

Oplage 700 exemplaren

Sluitingsdatum

kopij 2009/3 31 augustus 2009

OMSLAG-thema 2009: Groninger molenaarsfamilies

Het watermolenaarrechtspaar Vos-Steenhuis te Kolham

Foto's collectie Groninger molenarchief

Mevrouw Vos kwam om bij een ongeluk in de molen.
Zie pagina 23.

Achtergrond: vooraanzicht Grote Molen,

Broeksterwoude (Frl)

AutoCAD-tekening A. Wieringa, Loppersum

Thema: Traditie

- 3 Het molenaarsgeslacht Klatter te Oude Pekela
- 7 Molenaassen doorboren
- 9 Tussen Sappemeer en Tripscompagnie
- 11 De molenaar in volksverhalen
- 14 Der Bauer und der Windmüller
- 15 Voorbij wind (3)
- 16 37e Nationale Molen- en Gemalendag(en) 2009
- 18 Molenonderhoud
- 20 Ander molennieuws
- 23 Agenda
- 23 Ongeluk in de molen
- 23 Correcties

De redactie van de Zelfzwichter sluit zich aan bij het
voor 2009 uitgeroepen Jaar van de Tradities.
(www.hetjaarvandetraditie.nl en www.traditie.nl)

Wegens ruimtegebrek niet geplaatste kopij en extra
afbeeldingen zullen worden ondergebracht op
www.groningermolenhuis.nl
(menu MOLENHUIS => rubriek de zelfzwichter extra)

Het Groninger Molenarchief is gevestigd op het
werkplaatsterrein van het waterschap Hunze en Aa's
Wedderstraat 39, Veele
(9541 ED Vlagtwedde)
(0599) 31 21 85 (geopend op dinsdag)
molenarchief@groningermolenhuis.nl

DE DELLEN, NIEUW-SCHEEMDA
GRONINGER MOLENARCHIEF

Zelfzwichter

Een wieksysteem met kleppen die automatisch
openen en sluiten afhankelijk van de wisselende
windkracht. Eén van de verbeteringen ten
opzichte van de oudhollandse zeilwieken.

Het molenaarsgeslacht Klatter te Oude Pekela

Te Oude Pekela hebben twee molenaars-geslachten een belangrijke rol gespeeld in de geschiedenis van de Pekelder molens, te weten Klatter en Koster. In dit artikel besteden we aandacht aan het geslacht Klatter. De eerste telg uit deze familie die een prominente rol zou gaan spelen, was Hindrik Jans Klatter. Hij werd in 1731 geboren als zoon van Jan Klasens Klatter en Frouke Geerts. Op 27 november 1763 trouwde hij met Grietje IJzebrands Rozeboom, zij was zijn tweede vrouw. Het echtpaar Klatter verhuisde van Stedum naar Appingedam, waar Hindrik Jans in 1765 'de Zuider Roggemolen ten Damme' had gekocht. Een jaar later, op 1 mei 1766, werd de tweede korenmolen met behuizing gekocht, 'ten eersten een rogge standermolen de Appingedamster Noorder Molen genaamd, ten tweden een behuizinge met een Hof bij gemelte molen behorende met nog een apart Hoff de Muggenborgh genaamd, sijnde aale samen staande en gelegen onder t Carspel Tjamsweer'.¹

Vijftien jaar later, op 29 november 1781 verkoopt Hindrik Jans de beide molens aan Monsr. Frans Huis en vrouw.²

Het echtpaar Klatter verhuisde naar Oude Pekela, waar volgens een akte van 26 oktober 1782, opgemaakt door Albert Hindrik van Swinderen, drost der Heerlijkheid Wedde etc. een tweetal molens werden gekocht. En wel: 'twee Rogge Molen waarvan de eene in de boven en de andere in de beneden Pekela staat, en de twee daar bij behorende behuizingen, mitsgaders de twee Rosmolens, waar van bij ieder molen een kan worden gebruikt, met de Landerijen daar onder behooren, zijnde de Molen met de behuizingen en landerijen ter Boven Pekela staande en gelegen op No 11, Noordkant en de Molen met behuizinge en Lande-rijen ter beneden Pekela, staande en gelegen op No 1,

Zuidkant boven de Veendijk en No 2 ad idem alles op Stadsground, en de verdere gereedschappen bij de gemelde Molen behorende gelijk ook het regt of octrooij bij de Edele Mog. H. Heeren Borgemeesteren ende Raad in Groningen verleent, om een Pelmolen in de Pekela te mogen zetten.'

De molens en het recht tot zetten van een pelmolen werden gekocht van mevrouw S.H.W. Grijp, weduwe van rentmeester P. Sijlman. Met haar had Klatter reeds in 1767, te Appingedam, zaken gedaan, toen hij een bedrag van 2000 gulden van haar leende.

De molen in boven Pekela, waarvan het bouwjaar onbekend is, betrof een korenmolen, met een vlucht van 73 voet (ca. 22 m). De molen was uitgerust met twee paar rogge- en één paar tarwestenen.

De verkoop van deze molen werd, blijkens een akte van twee jaar later, opnieuw vastgelegd. In dit document, dat zich niet in het archief van de familie Klatter bevindt, maar wel in het RHC Groninger Archieven is te vinden,³ werden 'Hindrik Jans Klatter en Grietje Roseboom Ehelieden' koper van de molen te beneden Pekela en 'Jan Hindrik Klatter en Geesje Harms Koster Ehelieden' koper van de molen te boven Pekela. Het octrooi van de pelmolen bleef ongewijzigd.

Jan Hindrik was de zoon van Hindrik Jans Klatter, uit zijn eerste huwelijk met Annechien Berends. Hij trad op 21 december 1783 in het huwelijk met Geessijn Harms Koster.

De molen te boven Pekela kwam uiteindelijk in het bezit van het molenaarsgeslacht Koster.

De molen in de beneden Pekela betrof vermoedelijk de door Jan Peters ter Munte in 1637, aan de zuidzijde van het Pekelderdiep, op Westerwolds territorium, ge-

AFB. 1. DE AFBEELDING TOONT DE IN 1647 DOOR EGBERT HAUBOIS VERVAARDIGDE CAERT VAN DE PEEKEL - ENDE PEEKEL VEENEN. IN HET MIDDE IS TEN ZUIDEN VAN DE OLDE AA EN BOVEN DE VEENDIJK DE STANDERDMOLEN INGETEKEND. (RHC GRONINGER ARCHIEVEN)

AFB. 2. DE AFBEELDING TOONT EEN DEEL VAN DE KADASTRALE MINUUTPLAN VAN OUDE PEKELA, SECTIE A, 2E BLAD, WAAROP IN HET MIDDE DE VEENDIJK IS TE ZIEN EN TER WEERSZIJDEN DAARVAN DE DRIE MOLENEN. NUMMER 377 IS DE IN 1817 DOOR KRANENBURG AAN DE SCHOLTENSWIJK GEBOUWDE PELMOLEN, NUMMER 272 IS DE IN 1799 AAN DE VEENDIJK GEBOUWDE ROGGE- EN SCHORMOLEN EN NUMMER 256 IS DE IN 1785 GEBOUWDE PELMOLEN TEGENOVER DE N.H.-KERK. VAN DE VEENDIJK EN VAN DE MOLEN AAN DE SCHOLTENSWIJK RESTEERT NIETS MEER. DE DERDE MOLEN WERD NA EEN BRAND IN 1849 HERBOUWD ALS DE NU NOG AANWEZIGE MOLEN DE ONRUST.

bouwde standerdmolen. Hij komt voor op een door Egbert Haubois in 1647 getekende 'Caert van de Peeckel ende Peeckel Veenen' (afb. 1). In 1799 werd de molen afgebroken.

In 1785 maakte het echtpaar Klatter gebruik van het verleende octrooi en liet een nieuwe pelmolen in Oude Pekela zetten, tegenover de Nederlands Hervormde kerk, aan de noordzijde van het diep. Deze molen was een bovenkruier met stelling, de met riet gedekte kap en achtkant werd geplaatst op een stenen onderstuk. De molen had een vlucht van plm. 76 voet (ca. 23 m).⁴

Tijdens de bouw ging de stad Groningen dwarsliggen, door van Klatter te verlangen de eigen grond, waarop de molen werd gebouwd, tot stadsgrond te verklaren. Het muurwerk van de onderbouw was reeds voltooid en slechts door zich te schikken naar de eisen van de stad kon Klatter ook de verdere bouw tot een einde brengen. Op 6 oktober 1786 verkocht Hendrik Jans Klatter deze molen aan zijn schoonzoon en dochter, Jan Tonnis Klatter en Geertruid Hindriks Klatter, voor een bedrag van f 11.250,-.

Hendrik Jans Klatter bekleedde naast het molenaarschap diverse functies in zijn woonplaats. Zo maakte hij vanaf 1811, toen Nederland was ingelijfd bij het Franse keizerrijk, deel uit van de municipalité, het gemeentebestuur van Oude Pekela.

In 1820 overleed Hendrik Jans Klatter, 89 jaren oud. Hij legateerde de helft van het eigendomsrecht van de pelmolen aan zijn kleinzoon Renko IJsbrand Klatter. Deze droeg in 1826 zijn helft over aan zijn neef Jan Teunis Klatter.

Een broer van Hendrik Jans Klatter, was Teunis (Tonnis) Jans Klatter. Hij was te Oude Pekela in 1740 geboren en trouwde op 11 december 1762 met Jantje Remmerts. Teunis Jans Klatter ging naar zee. Zo was hij in 1772 schipper van *De Jonge Dirk*, in 1778 van de smak *Jonge Jan Klatter*. Hij behoorde tot de vroegste generatie Oostzevaarders uit Pekela.⁵

Net als zijn broer bekleedde ook hij diverse maatschappelijke functies. Toen het eerste bestuur van de gecombineerde gemeente (Oude en Nieuwe) Pekela op 17 oktober 1808 werd aangesteld, werd hij benoemd tot president. Hij bereikte de leeftijd van 81 jaren en overleed op 20 april 1821.

Hendrik Jans Klatter en Annechien Berends / Grietje Rozenboom kregen twee zonen en drie dochters, waaronder de in 1766 geboren Geertruida. Zijn broer, schipper Tonnis Jans en Jantje Remmerts kregen één zoon. Deze zoon, Jan Teunis, geboren in 1764, trouwde op 5 januari 1785 te Oude Pekela met genoemde Geertruida. Jan Teunis en Geertruida waren dus neef en nicht. Hij kocht, zoals boven vermeld, op 6 oktober 1786 de pelmolen tegenover de kerk van zijn oom, Hendrik Jans Klatter.

Op 9 augustus 1799, in 'Het 5e Jaar der Bataafsche Vrijheid', is in een attest van het plaatselijk bestuur van Oude Pekela, het volgende te lezen: 'Attesteert door dezen dat Jan Teunis Klatter, alhier een nieuwe Koorn windmolen laat bouwen en dat dezelve bijna volvaardigd is'. Deze molen, een achtkante bovenkruier met stelling, met riet op stenen onderstuk, een rieten kap en een vlucht van 75 voet (ca. 22,50 m), werd gebouwd aan de Veendijk.⁶

Na de ingebruikneming beschikte Jan Teunis Klatter dus over twee dicht bij elkaar staande molens, waarvan de ene een rogge- en de andere een pelmolen was. In de tijd waarin de opheffing van de belasting op het gemaal nog meer dan een halve eeuw op zich zou laten wachten, was dit zondermeer een riant positie. Dit zou ook in de volgende decennia zo blijven. Op 12 december 1825 kenden Gedeputeerde Staten van Groningen namelijk, de Wet op het Gemaal van 1822 volgend, in het molenressort Oude Pekela (de gehele gemeente) het alleenrecht op het malen van graan toe aan korenmolenaar Jan Tonnis Klatter.⁷

In 1827 verkocht Jan Teunis de tegenover de kerk gelegen pelmolen aan zijn zwager Hendrik Omges Nieweg, die zowel molenaar als grutter was. Nieweg verkocht de molen in 1837 aan Remko Jans Brugges uit Blijham. Op 13 augustus 1849 brandde de molen af. Het jaar daarop werd hij herbouwd als de nu nog aanwezige molen *De Onrust*.⁸

In 1817, lieten Wibrandus Kranenburg en Grietje H. Hut een pelmolen aan de Scholtenswijk bouwen. Deze molen zou later bekend worden onder drie namen en wel *Zeldenrust*, *De Klatter* en *Kosters molen*. De tweede naam is echter onjuist, aangezien deze molen nooit in het bezit van de familie Klatter is geweest. Op vrijdag 4 november 1938 brandde ook deze molen af.⁹

Het opmerkelijke feit deed zich nu voor dat binnen een afstand van ongeveer één kilometer, drie molens in het centrum van Oude Pekela te vinden waren, alle aan de noordzijde van het Pekelderdiep gebouwd. De drie molens zijn terug te vinden op de in 1828 opgemaakte kadastrale minuutplan van de gemeente Oude Pekela (afb. 2).¹⁰

Evenals zijn oom, was Jan Teunis Klatter niet alleen molenaar, maar bekleedde hij meerdere maatschappelijke functies. Zo was hij o.a. diaken van de Nederlands Hervormde gemeente, lid van het Burgerlijk Ambestuur en zetter.¹¹ In 1825 kreeg Oude Pekela een gemeente-brandspuit, in 1828 kwamen er nog twee bij. Voor elk van de brandspuiten wees de gemeenteraad een directeur aan, één van hen was Jan Teunis Klatter.

Hij overleed, 65 jaren oud, op 18 februari 1829. Zijn echtgenote, Geertruida Hindriks Klatter overleed, 72 jaren oud, op 14 december 1838.

De erfgenamen lieten vervolgens door notaris S. Piccardt de korenmolen aan de Veendijk in de *Provinciale Groninger Courant* van 25 oktober 1839 te koop aanbieden.

'Op nader te bepalen tijd en plaats [te Oude Pekela, in het huis van R. H. Middel, op vrijdag 27 december 1839] zal aanstaande winter, op zeer aannemelijke voorwaarden, publiek te koop worden gepresenteerd onder andere een welbeklante achtkantige korenwind-molen, getekend no. 814, tevens ingericht om schors te maken, met de aanhorige behuizing, zo. 725 en 726, met heem, staande en gelegen te Oude Pekela, noordkant, stadsgrond, in het midden van de gemeente, alle welke goederen depanderende van de nalatenschap van wijlen J. T. Klatter en vrouw, in leven wonende te Oude Pekela.' Koper werd Hindrik Jurjens Veele. Daarmee kwam een einde aan het molenaarschap van de familie Klatter.

Op 13 augustus 1849 raakte de molen aan de Veendijk in brand. Door de vonkenregen vatten ook de molen tegenover de kerk en de boerderij van Kiers aan de Winschoterweg vlam. Alle gebouwen gingen verloren en alleen de molen tegenover de kerk werd herbouwd.¹²

Opmerkingen:

In dit artikel worden diverse documenten vermeld, welke betrekking hebben op het bezit of de transacties van de familie Klatter. Bij al deze vermeldingen is geen verwijzing opgenomen naar een bron of vindplaats, aangezien deze in alle gevallen deel uitmaken van het archief van de familie Klatter. Deze stukken zijn afkomstig uit het archief van het Kapiteinshuis Pekela.

Een uitgebreide versie van dit artikel (10 pag.), waarin onder andere een volledige boedelbeschrijving en een genealogisch overzicht van de familie Klatter is opgenomen, werd afgedrukt in het *Jaarverslag Kapiteinshuis Pekela 2007*.

Noten:

1. RHC Groninger Archieven, Gerechten in Fivelingo, tg. 733, inv.nr. 34.
2. RHC GrA, tg. 733, inv.nr. 37.
3. RHC GrA, RA.IIIx.184.
4. Het Groninger Molenarchief, fiche nr. 904 (2120.01).
5. A. Westers, 'Van Pekela tot Sint Petersburg', *Jaarverslag Kapiteinshuis Pekela 1997*, pag. 19, nr. 26.
6. Het Groninger Molenarchief, fiche nr. 901 (2117.01).
7. B. D. Poppen, *De belasting op het gemaal in Stad en Ommelanden 1594-1856* (Uithuizen 2004), pag. 265.
8. Het Groninger Molenarchief, fiche nr. 1321 (2120.02).
9. Ibidem, fiche nr. 900 (2116.01) en Winschoter Courant 5-11-1938.
10. Bron website: <http://watwaswaar.nl>.
11. Hoofdamttenaar bij de regeling van de aanslag van belastingen
12. RHC GrA, Provinciale Groninger Courant 15-8-1849.

Postbus 72
5420 AB Gemert
tel 0492-364292
www.protekta.nl

 Protekta
Conserduc-Renofors

MET DIVERSE VESTIGINGEN IS PROTEKTA ACTIEF IN ALLE DELEN VAN NEDERLAND

Vanaf 1950 landelijk gespecialiseerd in:

Houtrestauratie

Herstel van door houtrot aangetaste balkeinden etc.
op basis van de Bêta®-methode met toepassing
van kunstharsen.

Houtconservering

Bestrijding van houtworm, boktor en knaag-
kever. Behandelingen tegen zwam in hout en
muurwerk. Leverancier van producten.

Protekta is ook gespecialiseerd in:

- duivenwering
- optrekkend vocht
- plaagdierbestrijding

OBM SPECIAAL VOOR MOLENAARS: meer dan Brandverzekeringen alleen

- ✓ Alle verzekeringen.
- ✓ Opgericht door molenaars.
- ✓ Werkzaam in uw vakgebied.
- ✓ Kennis en ervaring.
- ✓ Maatwerk.
- ✓ Eén aanspreekpunt.

De Onderlinge Brandwaarborg Maatschappij Speciaal voor Molenaars is een verzekeringsmaatschappij die in 1873 is opgericht voor en door molenaars. Daarmee zijn we een van de oudste brandverzekeringsmaatschappijen in Nederland die in uw vakgebied werkzaam is.

Heden ten dage is de OBM Speciaal voor Molenaars een moderne maatschappij, die zich hoofdzakelijk toelgt op het veevoederbedrijf. Met alle kennis en ervaring in huis, ook waar het om andere verzekeringen gaat. Denkt u bijvoorbeeld eens aan complexe zaken als employée benefits, belangrijk voor werknemer én werkgever. De OBM Speciaal voor Molenaars weet er alles van. Maatwerk onder één dak.

Bel ons voor een vrijblijvende afspraak. We weten exact waar u over praat.

OBM
Speciaal voor Molenaars
Een veilige dekking sinds 1873

Assurantiekantoor van 1887, H.M. Scheffer, Singel 19, 7411 HV Deventer,
e-mail: info@scheffer.nl, telefoon: 0570-612353, fax: 0570-611529

J.C. VAN DRIEL

Molenassen doorboren

Bij zelfzwichting en andere regelmethodeën op het gevluht is er een systeem nodig om de elementen aan alle vier de wieken synchroon te laten werken. Als de vier enden niet gekoppeld zouden zijn, gaan ze voortdurend open en dicht door windverschillen boven en onder. Als de molenaar zelf invloed wil hebben op de werking van het regelsysteem, moet er een verbinding zijn van voor aan de bovenas naar achter. Er zijn wel systemen waarbij de stuurstang aan de buitenkant van de bovenas loopt; bijvoorbeeld het systeem Berton (midden- en noordwest-Frankrijk). De bedieningshendels zitten dan aan de bovenas, dicht bij de pen – de molenaar moet dus naar boven om het gevluht te regelen.

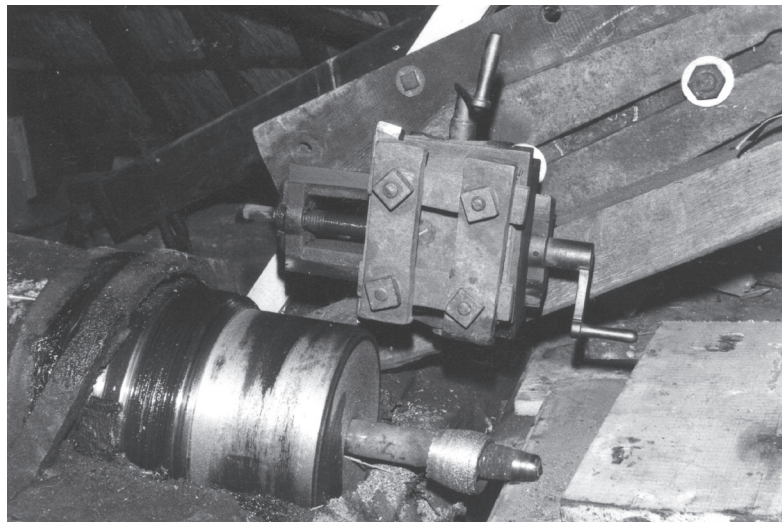
In Nederland is voor zover mij bekend steeds de gietijzeren bovenas van achter naar voren doorgeboord voor een *zwichstang* die de zwichboom, die achter uit de kap steekt, verbindt met voor de askop de ster die op zijn beurt de vier regelsystemen bedient. Over de techniek van het boren is niet veel gepubliceerd en de laatste molenaars die deze kunst verstonden leven helaas niet meer. Bé Oomkens vertelde mij dat in de jaren 'zestig in Gieten voor het laatst een as is doorgeboord door Roemeling onder supervisie van de al bejaarde Wiertsema.

Het Groninger Molenarchief bezit twee niet-toegewezen foto's van voorbereidende werkzaamheden: het afdraaien van de achterkant en van het loopvlak van de pen. Als de pen niet zeer goed gecentreerd in de steen draait, zal het niet lukken een goed begin van het boorgat te maken. En dat is het halve werk, zoals bekend. Gezien de afgebeelde gereedschappen horen

de twee foto's bij een reportage gemaakt door Hans E. Weerheym van boorwerkzaamheden in de Zuidmolen te Groesbeek (begin jaren 'tachtig van de vorige eeuw).

Meer foto's uit deze reeks staan in een artikel van J. Brunsmann in het Friese molenblad *De Utskoat* 44 (1986), p. 40-44. In een P.S. bij het artikel wordt vermeld dat molenmaker Bremer uit Adorp (toentertijd) vrij recent molenassen had doorgeboord te Wervershoof en Oude-Schild. Dit is een spoor dat nog eens moet worden gevolgd. Verder is er nog een zeer beknopte mededeling in het Zeeuwse molenblad *De Windmolen* 5-1 (1979), p. 1-2.

Het laat zich raden dat het niet meevalt over een lengte van een paar meter exact rechthoekig te boren. Lang niet altijd was het werk een schot in de roos. Bij molen De Leeuw te Oldenhove zit het gat geheel naast de walpen... Als alles goed gaat, komt de boor precies midden in de askop naar buiten. Een paar centimeter afwijking was niettemin een mooie prestatie! Iedere molenmaker die wel eens zulk werk deed, had daar-

voor eigen gereedschap ontwikkeld. De gereedschap-verzameling van molenmaker Wiertsema, die bewaard wordt in een loods bij molen Dijkstra in Winschoten, omvat diverse zaken die onmiskenbaar werden gebruikt voor het doorboren van molenassen.

Bij een ruime kap en bovendien een vrij korte as was het mogelijk al het werk onderdak uit te voeren, maar anders moest er achter de kap een werkplek worden geconstrueerd om de boorstang te kunnen aandrukken. Voor de volledigheid merken we op dat bij dit werk de boor wordt vastgehouden terwijl de as draait. Omdat, vanuit de kap gezien, de bovenas rechtersom draait, moet de boor een linkse spiraal hebben. Zo'n boor moet dus speciaal gemaakt worden van hard gereedschapsstaal, een dure grap: zo'n 2000 harde guldens! De boren van Wiertsema hebben een eenvoudige vorm: ongeveer als een moderne steenboor, maar dan zonder spiraal. Het linker exemplaar op de eerste kleurenfoto is ter stabilisatie voorzien van twee stuurribben. Van de (te?!) sterk geharde punt zijn een paar splinters afgesprongen. De eerste van de vier verlengstangen heeft aan het achtereind een band met dezelfde diameter als het boorgat zodat de stang goed gecentreerd gestuurd blijft, óók als de eerste verlengstang al ver is doorgedrongen in de as.

Om de koppelenden (vierkant conisch) zonder speling in de juiste volgorde te laten passen in de aansluitmoffen, zijn de laatste voorzien zijn van de letters A t/m D. Twee haken met een verbindingsstuk moeten zorgen voor de voorwaartse druk. Op de foto ontbreekt een schroefspindel tussen het brilstuk en de (achterste) verlengstang. Omdat de werk lengte van de spindel niet zo groot is, kan het brilstuk, als de spindel is teruggedraaid, steeds ongeveer 20 cm naar voren worden geschoven tegen pennetjes in de zeven gaten in de twee trekstangen. Aangekomen bij de voorste gaatjes, gaat het brilstuk weer helemaal naar achter om de volgende verlengstang te kunnen bijplaatsen. De haken aan de trekstangen werden (waarschijnlijk) bevestigd aan de penbalk of de korte spruit. Blijkbaar is de achterwaartse gewichtskracht van het gevluicht, het bovenwiel en de as voldoende om het geheel niet 'helling op' te duwen. Een haak om de vierkante verlengstang voorkomt dat de boor meedraait. Bij goede wind vorderde men weliswaar maximaal één meter per dag, maar in het hierboven genoemde geval in Groesbeek (1983) was men een hele maand bezig (18/6-17/7). Het werk resulteerde in een emmer met 40 kg boorspanen.

Redactie:

Hans E. Weerheym maakte voor het Groninger Molenboek (1981, p. 90) een prachtige beschrijving van het pelbedrijf in het artikel *De Grunneger Pelmeulen*.

Tussen Sappemeer en Tripscompagnie

Aan de Tripscompagniesterzwarteweg staat deze grimmige poldermolen in het vlakke land. Ik heb nergens kunnen vinden hoe hij heet.

Het is een indrukwekkend en geheimzinnig geval, met al dat prikkeldraad, de dichtgetimmerde ramen, de hekken en vooral het zwarte water. Met een door de tijd geblutst en gehavend uiterlijk staat hij vooral niet uitnodigend te doen wat hij moet doen, hij dwingt ontzag af.

In ons land is veel gerestaureerd en dat is natuurlijk goed want geen onderhoud betekent steeds verder verval tot er niets meer over is. Door restauratie kan een object ontstaan dat er te nieuw uitziet; de geschiedenis, de geheimzinnige sfeer, de sporen van het gebruik zijn verdwenen.

De prent is gemaakt als een houtsnede (40x90 cm) in een plaat multiplex die is afgenomen met een drukpers. Meestal werk ik met verschillende kleuren maar deze molen heb ik zwart-wit afgedrukt; dat vond ik passen bij de sfeer.

Ik ben lid van HOLT, de vereniging van Noordelijke Hoogdrukpers. Van 28 juni tot 26 juli exposeren wij onze prenten met het thema Windkracht in de molen Adam in Delfzijl.

www.marjoleinterwindtwetterauw.exto.nl
www.holthoogdruk.nl

Redactie:

De molen staat bekend als Poldermolen
Borgercompagnie Oostkant.
Zie: de Zelfzwichter 2008/3, pagina 15

Naar windmolen

Joeswert

Te Feerwerd voor:

- ✓ tarwemeel
- ✓ tarwebloem
- ✓ rijst
- ✓ gort
- ✓ pannenkoekmeel
- ✓ gemengd graan
- ✓ en andere molenproducten
- ✓ (ook voor zelfbakkers/sters)

Donderdag, vrijdag en zaterdag geopend van
13.30 - 17.30 uur

Molenaar Rolf Wassens

☎ (0594) 62 15 45 / 62 19 45

Molenaarsbedrijf
Molema
V.O.F.

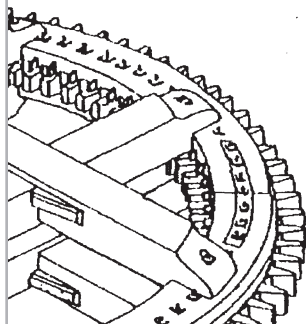

Provincialeweg 4, 9677 TW Heiligerlee

telefoon (0597) 59 16 60

telefax (0597) 59 11 76

mobiel 06 53 22 48 91

voor jezelf & om te geven

Kijk op
www.kleineuil.nl
voor mooie boeken
uit het Noorden

proza & poëzie

Nederlands & streektaal

lees- & kijkboeken

Uitgeverij
kleine Uil

www.kleineuil.nl

Mulder Pot - Kropswolde

KORENMOLEN **De Hoop**

Woldweg 70, Kropswolde.

Voor de zelfbakkers(sters):

- volkorenmeel
- tarwemeel
- viergranenmeel
- pannenkoekmeel
- boekweitmeel

Openingstijden:

woe. t/m zat. 10.00-17.00 uur

Molenaar J.J. Pot

Telefoon (0598) 39 49 53

De molenaar in volksverhalen

In het thema Tradities van *de Zelfzwichter* past een bijdrage over verhalen die in de loop der eeuwen over molenaars zijn verteld. Hun imago was vaak niet al te best. Het blad *Traditie* van het Nederlands Centrum voor Volkscultuur besteedde er aandacht aan in 2007, Jaar van de Molens. Met toestemming van het NCV plaatsen wij een samenvatting van dat artikel (auteur: Piet de Boer) – door vrijwillig molenaar Johan van Dijk aangevuld met voor *de Zelfzwichter* verzamelde regionale verhalen.

Uit de overgeleverde verhalen van de zestiende tot begin twintigste eeuw komt het beeld naar voren van oneerlijke molenaars die samenspannen met de duivel. De vrouw van de molenaar is een heks en de molens zijn plaatsen waar het spookt en allerlei zaken gebeuren die niet door de beugel kunnen. De veronderstelde oneerlijkheid van de molenaars had te maken met de regeling dat een deel van het graan, het maalloon, voor de molenaar was. Na het malen leek het of er minder in de zakken zat. Men kreeg minder meel terug dan de zakken graan die men had gebracht. Dit voedde het wantrouwen tegen de molenaar. Zou hij meel verdonkeremanen? Uit de zeventiende eeuw is een aantal moppen overgeleverd over de spreekwoordelijke oneerlijkheid van molenaars. De volgende mop is een treffend voorbeeld. Een molenaar woont in het ene dorp en maalt op een molen in een ander dorp. Hij is in beide plaatsen zeer geliefd. Na zijn dood krijgen de dorpelingen ruzie over de plaats waar de molenaar begraven moet worden. Men besluit tot een compromis. Het lijk wordt op een wagen gezet met twee paarden ervoor. De molenaar zal begraven worden op het kerkhof waar de paarden stoppen. De paarden gaan op weg, maar blijven niet bij een van de kerkhoven staan. Ze stoppen bij de galg. Dit verhaaltje suggereert dat molenaars oneerlijk zijn, maar ook dat men dit moeilijk kan controleren.

Molens waren in de ogen van mensen wonderlijke werktuigen. Met stromend water of wind werden, via een ingewikkeld samenstel van raderen, assen en wielen, loodswaare stenen in beweging gebracht. De kracht van molens had bijna iets bovennatuurlijks, iets

godelijks. Men geloofde dat molens daarom ook in de hemel voorkwamen. In de hel ontbraken molens. God had de duivel een molen onthouden. Deze was daarom, om te malen, aangewezen op aardse molens. Een aantal molenverhalen handelt daarom over duivels die molenaars overhalen hun ziel te verkopen. In ruil daarvoor zorgt de duivel dat de wieken altijd draaiden of hij bouwde in één nacht een hele molen.

Vaak scharrelde niet alleen de duivel bij de molen rond maar verschenen er ook heksen. Je kon niet langs de molen zonder dat de wagen stil bleef staan, de dieren verdwenen of mensen te water raakten. Voor hulp moest men naar de molenaarsvrouw. Zodra deze zich er mee bemoeide, stopte de spokerij. De conclusie was dat de molenaarsvrouw een heks moest zijn. Molenaars heulden niet alleen met de duivel en waren getrouwd met heksen. Ze hielden er ook een discutabele seksuele moraal op na, volgens de volksverhalen en – liederen. De knecht, molenaar of één van zijn zoons vrijt met een mooi meisje, maar wil niet de gevolgen hiervan dragen. De vrouwen worden als ze zwanger zijn verlaten. Soms loopt het echter goed af voor de jonge moeder en trouwt de molenaar met het meisje. De molen was echter niet alleen een plaats waar de liefde bedreven werd. Het was in liederen ook een plaats waar 'oude' vrouwenhoofden gemalen werden om te vervangen door nieuwe jeugdige exemplaren. De molen was dus een plek waar vrouwen een verjongingskuur konden ondergaan. Het thema zou in de zeventiende eeuw tot grote bloei komen als een mannelijke reactie op het toenemende 'betweterige feminisme' van die tijd. De molenaar was net als de

smid of de bakker de ambachtsman die vrouwenhoofden vernieuwde om ze meer te laten voldoen aan de mannelijke wensen ten aanzien van vrouwen. In het tweede kwart van de achttiende eeuw was de hoofden malende molen nog actueel. In de negentiende eeuw verdwijnt dit literaire thema.

Aan het eind van de negentiende eeuw liep het belang van de molens en de positie van molenaars terug. De komst van stoomenergie maakte molen en molenaar overbodig. Daarmee verdween ook de molenaar uit de volksverhalen. Moderne verhalen over molenaars zijn zeldzaam.

Het boek *De Molen in ons volksleven* van de bekende molendeskundige Anton Bicker Caarten (1902-1990) biedt ook voor de provincie Groningen een aantal mooie (spook)verhalen die naadloos aansluiten op de voorbeelden die Piet de Boer in zijn artikel noemt. Het leuke is dat de verhalen ook daadwerkelijk in het Gronings in het boek zijn opgenomen. Het volgende verhaal beschrijft de vermeende hekserij van de molenaarsvrouw aan de hand van een verhaal van Lukas Timmer uit Zuidwending. Dr. Tj.W.R. de Haan heeft dit verhaal in 1944-'45 opgetekend. Voor de niet-Groninger lezers heb ik enkele termen voorzien van een Nederlandse vertaling.

"D'r was ais 'n mulder in Veendam, en dij mulder dij kon mit gain middel 'n knecht holden. Ze mozzen d'r apmoal votdoadelijk vandoan. En dat kwam, omdat dij mulder zien wief 'n hekse was. Op 'n gôje dag, dou kreeg e weer ais 'n nije knecht, en dat was 'n rechte mannetjeputter. Dij het hekse vot klaain kregen en hai is d'r een hail zet bleven!

Vrouger mozzen ze moalen op meulen, as 'r wind was – voak midden in de nacht. Op 'n nacht was 't weer zo wied. Om twaalf uur gong knecht op swikstellen (zwichtstelling) om meulen wat te kruien – en dou zag e opains 'n dikke kadde (kat) zitten, mit grille ogen. Hei wil 'm votjoagen, moar doar heurt e 't daaier wat zeggen: "Paas op, mien jong, dat Nichte Bonde nait komt!" Knecht bedenkt zuk nait, en doar geft e dij kadde 'n flinke peuter mit 'n îinne holt (stuk hout). Schrouwend is kadde d'r vandeurjacht.

Anderdoags-smörns is vraauw d'r nait. Ze ligt op berre mit stokkende kop. Van-dou-aan het knecht gain spier last meer had!"¹

Bijgeloof is vooral op het platteland nog zeer lang blijven bestaan. Zo meende men wel dat bij gebruik van rode zeilen (met name in de Zaanstreek als zomerzeilen in gebruik) de molen zou afbranden. Ook hierover is in het boek van Bicker Caarten een verhaal over opgenomen, wederom in het Gronings. Het verhaal zou betrekking hebben op de in 1828 afge-

brande houtzaagmolen van Leens. Men had een zogenaamde 'voorloop' dat de molen af zou branden:

"Mor de mulder leufde (geloofde) nait aan veurlopen: hai haar kompleet de gugel der mit.(stak er de draak mee) Hai zee: nou zel wie din toch es zain, of veurlopen ook oetkomen. Der zellen nooit gain gele of rode zaailen veur rouden.

't Duurde 'n haile zet, (hele tijd) mor dou is ol meulen verkoft. De nije mulder leufde hailndal nait aan veurlopen. Hai zee: nou zellen der juist gele en rooie zaailen veur; wie zellen es kieken wat dij proatjes weerd binnen.

Anderhaalf joar ging 't best: meulen draaide as 'n lier. Mor op 'n dag dat ter gain staarveling meer om veurloop dôcht, dou wast 't zo wied; meulen ruik in braand en ales kwam net zo oet, as ze 't van te veuren zain haren."²

Nog één ander verhaal uit *De molen in ons volksleven*, andermaal in het Gronings, gaat over het zogenaamd Mulderslatijn. Ofwel de sterke verhalen die de molenaars (al dan niet onder een borrel) aan elkaar vertellen. Het onderstaande verhaal komt uit de negentiende eeuw en betreft naar alle waarschijnlijkheid de koren- en pelmolen Eva in Usquert voor de brand van 1890 aangezien in het onderstaande nog niet over zelfzwichting (aangebracht bij de herbouw in 1891) wordt gesproken.

"Ik heb daint op dei grode pelmeuln ien Oskerd. Het waaide, dat sturmden en onderknecht en ik waarn flink aan 't pellen. Wie haarn gain tied om op stelling te kieken, zo vloog 't erover. Dou kwam er ain kerel bie ons: "Ken dat ook es beetje opholden, het gegooi met holt noar beneden?" Wie zeeden, "Wat holt?". "Nou den mos moar kieken, jong! Ik keek op stelling, jong, noar rouden tou en dou zag ik, dat baaide rouden finoal schoon waren. Alle heklatten en veurzeumen waren der oaf en wie draaiden allain met roubalken. En zo hemn wie flink deurjagt; het ging ja zo goud! Dou 't stil wer, hemn wie boudel der weer aan zet en dou was wie weer kloar."³

'Moderne verhalen over molenaars zijn zeldzaam' schrijft Piet de Boer in het hier boven samengevatte artikel. Toch meende ik mij te herinneren eens een verhaal van Martin van Doornik te hebben gelezen over 'mijn' molen, De Lelie in Eenrum. Met toestemming van Martin hieronder nogmaals zijn verhaal dat in 1993 in de *Gildebrief* van het Gilde van Vrijwillige Molenaars is gepubliceerd:

Unsolved mysteries in een molen

Zeer weinigen zullen me geloven bij het lezen van bovenstaande titel, bekend van de televisie, waarin

onverklaarbare en mysterieuze dingen werden beschreven.

Het was een mooie zomermiddag in augustus. De molen De Lelie in Eenrum, waar het hierna genoemde verhaal zich afspeelde, draaide niet. Ik was het spoorwiel aan het repareren, een deel van de velg was gedemonteerd, terwijl een deel van de gang kammen uit het bovenwiel was genomen om de koningsspil ten behoeve van de werkzaamheden vrij te kunnen draaien. Op een moment pauzeerde ik even, zittend met een pak melk en wat boterhammen, op de drempel van de stellingdeuren.

Het was lekker rustig weer, toch hoorde ik opeens geluiden van zware stormen en het suizen van de roeden, terwijl het bovenachtkant hevig stond te schudden. Het dreunen van het gaande werk was tevens duidelijk hoorbaar, de vang schreeuwde angstaanjagend. Maar de molen stond STIL! Dit alles gevolgd na een tijdje door het hevige gekraak van hout en steen. Snel keek ik eerst rond. De molen staat aan de rand van het dorp, een tractor? Doe-het-zelf-werkzaamheden in een der schuren van de burens? Niets. Nadien werd het stil.

Toen schoot het me binnen in mijn hoofd: op 6 oktober 1954 sloeg deze molen tijdens een zware storm op hol. Het gevlucht was 'verbusseld' met zelfzwiching; sinds 1956 oudhollands opgehekt. Door de hoge snelheid van de molen sloegen de beide pelstenen door de muren naar buiten. Een flink door elkaar geschudde stellingzolder was de ravage. Pelvloeren en jacobsladder versplinterd, de trap gebroken, twee gaten in de 50 cm dikke muren onder de stelling. (Volgens oud-molenaar Geert Spoelman uit Mensingeweer waren er maar liefst vijf gaten - JTvD -) Bijna brand in de kap, waarvan op het bovenwiel de brandsporen nu nog steeds zichtbaar zijn.

De molenaar van Mensingeweer werd uit zijn bed gehaald en hij kon De Lelie (toen nog Veurste Meuln) met veel moeite tot stilstand brengen. (Hendrik Spoelman werd samen met zijn zoon, de eerste genoemde Geert, uit Mensingeweer opgehaald. Vader Spoelman vond de situatie te gevaarlijk, maar Geert heeft samen met brandweerman Jan Willemsen uit Eenrum de molen toch stil gekregen - JTvD -) In 1956 volgde een restauratie.

Ik deed navraag wat dit allemaal te betekenen heeft gehad. Langzamerhand begon ik in 'unsolved mysteries' te geloven. Want van andere mensen vernam ik interessante verhalen, bijvoorbeeld van een mevrouw uit Huizen, die thuis op de zolder voetstappen van haar grootvader heeft gehoord en hij in de oorlog was omgekomen...

Ik draai al meer dan vijf jaar met veel plezier op De Lelie, dat ik na al die tijd een deel van mijn ziel waarschijnlijk in de molen heb achtergelaten, met

als gevolg dat de molen mij kon antwoorden! Zeer merkwaardig.

Er is mij geadviseerd terug naar de molen te gaan, om daar geruststellende woorden te zeggen, terwijl ik bijvoorbeeld 'schouderklopjes' tegen een achtkantstijl moet doen.

Maar op zaterdag 3 januari 2009 was het weer raak. Ik was de molenstenen aan het billen, terwijl de molen voor de prins draaide. Op amper twee meter boven mij hoorde ik de taatspot janken; vlug de vang erop gelegd, maar het janken duurde voort en nam in hevigheid toe. Ik vlug 15 meter benedenwaarts gehold en de eigenaar van een restaurant naast de molen erbij gehaald. Maar... hij hoorde helemaal niets! Alleen bij het dichtstoppen van mijn oren hoorde ik pas niets. Het was dus alleen aan mijzelf bestemd. Na wat nadenken kwam ik er erachter dat deze geluiden eigenlijk het 'vervolgverhaal' waren op wat er in augustus is gebeurd. Na het uit elkaar spatten van de pelstenen draaide de molen met kale rijnen verder en door de hoge snelheid was de taatspot zeker gaan janken.

Ik heb veel verhalen gelezen over oude legendes, sagen en spookverschijningen in en rond de molens in de loop der eeuwen, maar dat het nu nog kan, met de 21e eeuw op komst..., laat staan zelf meemaken...⁴

Zelf draai ik eveneens als Martin destijds ook al een jaar of vijf met veel plezier met De Lelie, aan mij heeft de molen nog geen verhaal verteld op bovenstaande wijze. Mocht dat wel gebeuren dan informeer ik u daar zeker over.

Er zijn veel meer verhalen te vertellen, bovenstaande is uiteraard slechts een selectie. Het boek van Bicker Caarten is wat dat betreft (en ook voor andere (streek-eigen) molenwetenswaardigheden) een absolute aanrader. Mocht u nog een legende of spookverhaal kennen dan houdt de redactie zich aanbevolen!

Noten:

- 1 A. Bicker Caarten, *De molen in ons volksleven* (Leiden 1958) 100.
- 2 Ibidem 107.
- 3 Ibidem 110.
- 4 Martin E. van Doornik, 'Unsolved mysteries in een molen', *Gildebrief* Nr. 1 1993, pagina 24.

Wilhelm Busch geeft een Duits voorbeeld van een klantenvriendelijke molenaar. Hij licht de vang als hij ziet dat een klant zijn ezel vastmaakt aan de onderste wiek. Met desastreuze gevolgen, zowel voor de ezel als voor de molen.

Der Bauer und der Windmüller

[http://gutenberg.spiegel.de/?id=5&xid=3039&kapitel=1
&cHash=93a4b0dacb2#gb_found](http://gutenberg.spiegel.de/?id=5&xid=3039&kapitel=1&cHash=93a4b0dacb2#gb_found)

Die Luft ist kühl, es weht der Wind.
Der Bauer zieht zur Mühl' geschwind.

Ei, denkt der brave Bauersmann,
Da bind' ich meinen Esel an.

Der böse Müller hat's gesehen
Und läßt sogleich die Mühle gehn.

Den Esel zieht es fort, o Graus!
Der Müller guckt zum Loch heraus.

Am Schwanz hängt sich der Bauer an,
Was ihm jedoch nicht helfen kann.

Denn sieh! die Haare halten nicht.
Bumbs, liegt er da, der arme Wicht.

Der Müller aber mit Vergnügen
Sieht in der Luft den Esel fliegen.

Indessen haut dem Bäuerlein
Ein Flügel an das rechte Bein.

Jetzt endlich bleibt die Mühle steht.
Doch um den Esel ist's geschehn.

Hier siehst du nun auf einem Karr'n
Den Abschied'nen heimwärts fahrn.

Und als der Bauer kam nach Haus,
Fuhr seine Frau zur Tür heraus,

Mit einem Besen groß und lang
Macht sie dem Bauern angst und bang.

Der Bauer nimmt die Säge
Und wehrt sich ab die Schläge.

Ein Sägezahn trifft ganz genau
Ins Nasenloch der Bauersfrau.

Die Nase blutet fürchterlich,
Der Bauer denkt: »Was kümmert's mich?«

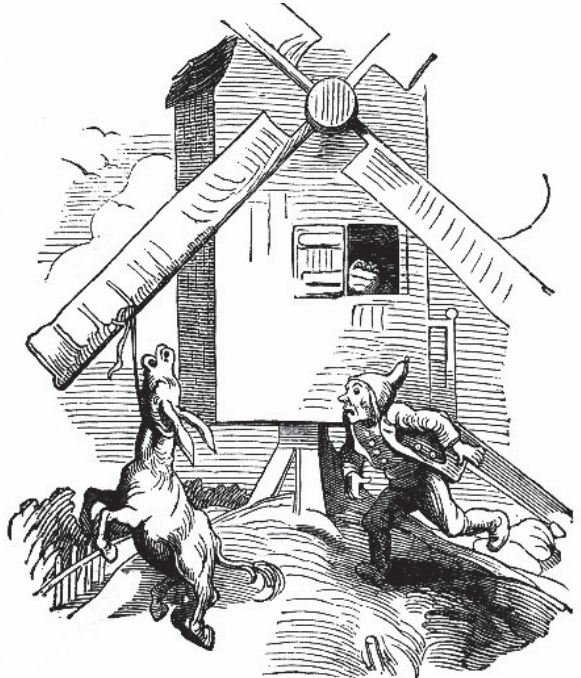
Zur Mühle geht der Bauersmann
Und fängt sogleich zu sägen an.

Racksknacks! Da bricht die Mühle schon, -
Das war des bösen Müllers Lohn.

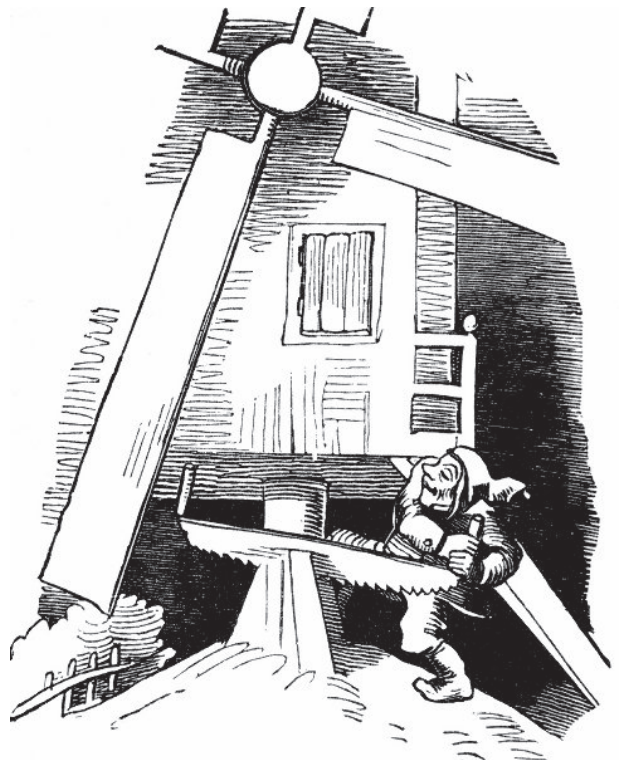
Der böse Müller aber kroch
Schnell aus dem off'nen Mühlenloch

Het volledige stripverhaal van W. Busch, inclusief gekleurde plaatjes, staat op de webstek van Het Groninger Molenhuis (MOLENHUIS => de zelfzwichter => extra).

→

→

Voorbije wind (3)

HET KRENTJEBRIJ SYNDROOM

“Kiek ier ebbe ze t nog”. Een vrouw van oudere leeftijd drukt me met het winkelwagentje weg en haalt voor mijn ogen een heel schap leeg. Manlief kijkt, zonder te helpen toe. Wat nu, is er oorlog uitgebroken? Komen de Russen? Of zijn het de Chinezen die een verrassingsaanval hebben ingezet.

Vertwijfeld kijk ik naar het ‘mens’ dat me opzij geschoven heeft bij het zuivelvak.

“Kiek ier ebb-n se nog khrentjebhrie” stoot ze in vreemde keelklanken tegen haar man uit.

Zonder op de uiterste houdbaarheidsdatum te letten duwt ze het hele karretje vol met krentjebrij. Manlief sputtert niet tegen en frunnikt aan een net gerolde sigaret.

Ik had het wereldnieuws in mijn huisje in Duitsland niet meegekregen, maar hier in Nieuweschems werd het me duidelijk. Krentjebrij wordt niet meer geproduceerd en gaat uit de markt. Een Friese zuivelgigant had het in het hoofd gekregen om krentjebrij uit de markt te halen. Dit schap was voor dit ‘mens’ de laatste redding. Een kelder vol krentjebrij, laat de Russen maar komen!

Stil dacht ik terug aan mijn eerste krentjebrij. Vreselijk vond ik het. De naam watergruwel paste, vond ik toen, beter bij dit product. Ik proefde het van haver tot gort, maar de smaak stond me tegen. Nee dit goedje was niets voor mijn smaakpapillen en dat nu al meer dan veertig jaar lang. Mijn klasgenootjes dachten er net zo over en massaal boycotten we bij de etenstafel krentjebrij. Een succesvolle actie want zowel mijn ouders als die van mijn vriendjes legden zich bij de feiten neer. Ook levertraan verdween langzaam van de etenstafel. Krentjebrij, levertraan, gortworst en spekworst horen bij dit rijtje. Ik dacht dus ook dat krentjebrij al lang was uitgestorven. Liep achteloos aan de pakken voorbij, maar het bestond toch nog tot 2008, een wereldwonder... Heel krentjebrij minnend Nederland liep, terwijl de wereld zich in een diepe recessie stortte, te hoop tegen de fabrikant. Maar het product verkoopt haast niet, zeiden ze tevergeefs. Nee, HET moest terug op de markt anders zou het product slechts verkrijgbaar zijn in boerenwinkels onder de naam ‘Boerenpracht’.

Een firma in Leusden was bereid om het product met medewerking van een grootgrutter en de Friese zuivelreus, weer in de supermarkt op de markt te brengen. Gelukkig kunnen nu weer enkele molenaars gort pellen om het edele product vervolgens in watergruwel te laten verdrinken. Jammer dat tradities soms zo’n lange adem hebben..

Grunneger resept (www.dideldom.com)

Wat mout der in:

2 kan wotter, n haalf kan bosbeern sap (oet reformwinkel), 2 puutjes krinten, 2 puutjes rezienen, 4 piepknail, twij haandjes vol görde, 4 onze sukker.

Hou mout je t down:

Krinten en rezienen wellen loaten.

Zet de twij kan wotter op stel in n pane en moak t aan de kook.

Dou de sukker d’r bie en de piepknail.

Dou de welde krinten en rezienen d’r bie en de görde en loat dai haile brut koken tot t zo’n beetje goar is.

t Leste ketaaier t bosbeern sap der bie in.

Nog even en joen krentjebrij is kloar om te eten.

Instuurd deur: Cor Uildriks oet Sapmeer, der ston bie ‘Krentjebrij zoals mien moeke t muik.’

De hernieuwde verkrijgbaarheid van Bessola is nog niet indrukwekkend. In veel berichten uit 2008 was er sprake van dat C1000 het voortouw zou nemen. Daar is nog niet veel van gebleken. Nota bene Noordbroek heeft twee verkooppunten voor krentjebrij: supermarkt Coop Drenth (Bessola in pakken van Vecozuivel te Leusden) en de boerderijwinkel van Meinardi (een variant in flessen die onder de naam Groninger Pracht gemaakt wordt door De Kreuijerij te Eext). In de Stad heeft Maikel Natuurvoeding belangstelling getoond Bessola op te nemen in het assortiment.

Deze rubriek gaat over timmeren, schilderen
en restaureren aan de Groninger molens

MOLENONDERHOUD

Poldermolen **De Eolus (3)**,
Den Ham [3]

De al in het vorige nummer aangekondigde restauratie omvat het vervangen van het 46 jaar oude wiekenkruis en het vervangen van de meer dan 60 jaar oude geklonken stalen schroef. Bovendien komt er een nieuwe staart. Molenmaker Dunning uit Adorp doet het werk aan de molen en de firma Spaans Babcock bv uit Balk levert de stalen schroef. De restauratiekosten bedragen totaal € 155.000. Naast de Molenstichting Westerkwartier e.o. leveren overheden en diverse fondsen een belangrijke bijdrage in de financiering.

Poldermolen **'t Witte Lam (12)**,
Zuidwolde [8]

Molenmaker Doornbosch zal binnenkort het voorkeuvelens geheel herstellen. Streven is ook om dit jaar nog nieuwe loopplaten aan het gevlucht aan te brengen. Na zeven jaar zijn de latten op sommige plekken helaas al doorgerot waardoor de molen op dit moment vijf zelfzwichtingskleppen moet missen.

Korenmolen **Aeolus (29)**,
Farmsum [21]

In maart 2009 is molenmaker Jellema langs geweest om de bovenas inclusief toebehoren een stukje naar voren te brengen. De penbalk is daarom ook naar voren geschoven en opnieuw goed vastgewigd.

Een paar kammen in het bovenwiel zijn vervangen en enkele verstevigd. De koningspil is opnieuw gecentreerd; daartoe is er een wig aangebracht door de slotplaat en de lange spruit. Verder zijn tien verrotte stellingdelen vervangen door nieuwe. De molenaars zelf hebben inmiddels is het gepotdekselde tussenstuk geverfd (wit) en het gevlucht in de olie gezet.

Korenmolen **De Lelie (32)**,
Eenrum [22]

De Lelie heeft al weer heel wat binnen- en buitenlandse bezoekers mogen ontvangen. Alleen al in de toch vrij koude maanden januari, februari en maart hebben meer dan 500 mensen de molen bezocht. Met meer dan 5000 bezoeker op jaarbasis mag deze molen over belangstelling niet klagen!

Zodra het weer het toeliet hebben enkele molenaars het stellingdek van twee lagen *bruinoleum* voorzien. Met het oog op de veiligheid zijn de pennen van de rondgaande kruiketting op het stellingdek weer wit geverfd.

Voor dit jaar staat verder het herstellen van het luiwerk door de molenmaker op het programma evenals een complete schilderbeurt voor de molen. Allerhande kleine klusjes worden verder door de vrijwilligers aangepakt.

Koren- en pelmolen **De Hoop (114)**,
Garsthuizen [67]

Als preventief onderhoud worden op dit moment de hekschroten van de stelling geschuurd en geschilderd. Daarnaast zijn er in plaats van twee nu drie hekschroten om de veiligheid van de bezoekers nog groter te maken. De afstand tussen de hekschroten wordt nu zo klein dat er niets meer doorheen kan. Het blijft toch nodig om op te letten wanneer er gasten rondlopen. Zeker als er kleine kinderen zijn, waarvoor de ouders overigens voluit aansprakelijk blijven. Het schuren van de hekschroten is een zeer tijdrovend karwei. Elke schoot is 6 meter lang. Die wordt geschuurd, gegrond, nog eens geschuurd, en afgelakt - aan vier zijden. Er zitten 16 oude hekschroten op die zo behandeld moeten worden. Daar komen nog 8 nieuwe hekschroten bij die de zelfde behandeling krijgen. Als je dat allemaal optelt, dan is dat 1800 meter schuur- en verfwerk! Voorwaar een grote klus.

Kijk ook op: www.molendehoop.mysites.nl

Slochter Molenstichting

Korenmolen **De Windlust (22)**,
Overschild [16]

Uiterlijk 30 juni valt de beslissing over de aanvraag op grond van de Rijksregeling Wegwerken Restauratieachterstanden 2008 (RrWR). Als de aanvraag gehonoreerd wordt, zal de molen en grondige restauratie ondergaan.

Voor info over het 150 jarig jubileumfeest zie *Ander molennieuws*.

Korenmolen **Stel's Meulen (97)**,
Harkstede [62]

De molenaars hebben allerhande kleinere onderhoudsklussen aan de molen gedaan. Voor de gehele molen is een verftechnisch bestek in ontwikkeling.

Korenmolen **De Entreprie (98)**,
Kolham [63]

Op 4 maart 2009 is het dorp bijgepraat over de positieve ontwikkelingen aangaande de feitelijke restauratie. Nog voor de zomervakantie zal de Entreprie weer een stelling hebben. Molenmaker Molema is nu al doende met het achtkant; dat wordt na de zomer geplaatst.

De overige werkzaamheden volgen in 2010. De nieuwe bovenas is al gearriveerd in Heiligerlee.

Een veel gedetailleerdere beschrijving (met foto's) door Hans Tiddens staat op de pagina **extra** van de Molenhuis-webstek.

Poldermolen **Freylemamolen (109)**,
Slochteren [64]

Schildersbedrijf Bol uit Bedum heeft de molen helemaal geschilderd.

De Freylemamolen ziet er weer piekfijn uit.

Poldermolen **De Groote Polder (111)**,
Slochteren [65]

Voor het uiterlijk van De Groote Polder geldt hetzelfde als voor de Freylemamolen; prachtig! Aan de vijzel en de bediening ervan moet nog het nodige reparatiewerk worden gedaan.

Poldermolen **De Ruiten (113)**,
Slochteren [66]

Schilder Bol heeft hier het karwei niet in één keer kunnen voltooien; dat staat voor de

komende periode op het programma. Tevens wordt een start gemaakt met de watertechnische werkzaamheden (nieuwe vijzel, water-toevoer en dergelijke).

Modelmolen **Bakker's Meulentje**, Slochteren
Met het resultaat van het werk van schilder Bol kan dit bedrijf ook hier veel eer inleggen!

Recent nieuws op
www.slochtermolenstichting.nl
(Home => Over ons => Onze molens)

Koren- en pelmolen **De Fortuin (140)**,
Noordhorn [83]

Op woensdag 15 april en volgende dagen hebben de molenmakers van Vaags de nieuwe roeden gestoken en voltooid. Op het molenprikbord vond nog een korte discussie plaats over de vraag of het oude model – met zeer korte fokken – gaat terugkeren. Een foto op hun webstek bewijst dat zulks het geval is (www.molen-de-fortuin.nl).
Max van den Berg, Commissaris van de Koningin in de provincie Groningen, nam op 8 mei de officiële handeling van de inbedrijfstelling voor zijn rekening.

Molenstichting Fivelingo

Zaag- en korenmolen **Fram (27)**,
Woltersum [19]

Er zijn schilderwerkzaamheden aan de staartconstructie (firma Spijksma uit Burdaard). Er worden werkzaamheden uitgevoerd aan de fokken, inclusief schilderen) door de firma Krabbendam uit Woltersum.

Koren- en pelmolen **Stormvogel (70)**,
Loppersum [46]

Schilder Spijksma uit Burdaard heeft de molen onder handen (gehad): de kap, staartconstructie en de balie rondom de stelling.

Koren- en pelmolen **De Leeuw (137)**,
Zeerijp [81]

De mol op de kap is vervangen door de firma Dunning uit Adorp. Tevens zijn er in het kader van de Arbo hijsogen op de mol gemonteerd en veiligheids-opstaphandgrepen op het voorwulf.

37e Nationale Molen- en Gemalendag(en) 2009

Mede dankzij een extra inspanning vanuit De Hollandsche Molen – men heeft er speciaal een medewerkster (Marit Hendriksen) voor aangesteld – was er blijkens nogal wat positieve berichten dit jaar een flinke opleving in het bezoek, dat de laatste jaren een dalende tendens vertoonde. 594 molens hadden zich opgegeven als deelnemer en landelijk zijn er bezoekersaantallen van vele tientallen tot vele honderdtallen gemeld.

De Werkgroep Nationale Molendag verraste de molenaars met in het vaste promotiepakket als weggevertje een bundeltje boekjes met kleurkaarten voor de jongste bezoekers. Op het internet-molenprikbord ontstond een levendige berichtenwisseling. De molenaars die naar verwachting weinig bezoek zouden krijgen werd verzocht hun exemplaren af te staan aan populaire molens met gezinsbezoek. (Het kleurboekje zal een herdruk krijgen.)

Merkwaardig genoeg toont de door De Hollandsche Molen geleverde bijdrage aan de agenda op de webstek van het Jaar van de Tradities de klassieke spiegelfout van drukkers en fotografen; zie pagina 17 (www.traditie.nl/mei_38.html).

Voor de redactie van *de Zelfzwichter* heeft de plaatsing van de kopijdatum op de maandag ná het Nationale Molenweekend een paar aardige bijdragen opgeleverd. Onderstaande tekst volgt onze bronnen zo veel mogelijk.

't Witte Lam (12), Groningen-Zuidwolde [8]

't Witte Lam heeft op zaterdag 9 mei de hele dag vrolijk meegedaan. Door windbelemmering aan de zuidzijde van de molen (bomen bij de Hornbach) was er niet genoeg wind om ook daadwerkelijk water uit te slaan. Voor de prins heeft de molen de hele dag leuk gedraaid. Buitenlandse belangstelling was er in de vorm van een groep van circa 40 Duitse molenaars en molenliefhebbers. Daarnaast hebben circa 50 andere mensen de molen met een bezoek vereerd.

Grote Geert (60), Kantens [40]

Zaterdag heeft de molen gedraaid van 10 tot 17 uur. Zondag waren Gerad Werkman en Martijn Scholtens om half 11 op de molen om op hoop van wind de molen van ZW naar NW tot NO te kruien. Omdat er totaal geen wind was hebben we het pelwerk maar uit het werk gezet.

Met het oog op de kermis in Kantens is een vlaggenlijn in het gevlucht gehangen. Ondertussen was de wind toegenomen tot kracht 4 zodat de Grote Geert soms even 75 enden liep.

In de verte draaiden molens in Usquert, Onderdendam en Westervijwerd.

Foto's op: www.mijnalbum.nl/Album=FXZM6MC8

Noordermolen (85), Groningen [54]

Wat een weekend!

Het weer zat behoorlijk mee, behalve natuurlijk dat de wind op zaterdag matig en veranderlijk was en op zondag nagenoeg afwezig. Dat mocht de pret beslist niet drukken want de zon was geweldig. En het was droog.

De molen was begin deze maand (mei) door molenmaker Anne Doornbosch voorzien van wat nieuwe onderdelen van de zelfzwichting en hij liep weer als vanouds. Dat en het mooie weer zorgden ervoor dat er behoorlijk wat mensen (meest met kinderen) de molen bezochten. Wat opviel was, dat er vooral 'nieuwe' mensen kwamen: mensen die nog niet eerder bij ons op de molen waren geweest. Wellicht heeft de paginagrote publicatie in het Dagblad van het Noorden op vrijdag ze op een idee gebracht.

De eerste bezoekers stonden zaterdag al om 9 uur voor het hek: vroege vogelaars uit de buurt. De molen draaide toen al bijna en de koffie was klaar. De molen heeft de hele dag kunnen draaien en malen. Behalve rond het middaguur liep het met het bezoek ook aardig door zoals dat heet. Op het eind van de dag viel de wind al weg.

Zondag was er echt te weinig wind om te malen. In plaats daarvan was bij de molen een kleine rommelmarkt en konden de bezoekende kinderen wat korte spelletjes doen (jongleren, klik-klakken, rollen over het gras naar beneden).

Op beide dagen zijn er in en om de molen rondleidingen gegeven, zowel door Magda Strijkstra als door haar oudste dochter Renske. Zondagavond kon op een zeer geslaagd weekend worden teruggezien – de uitdrukking moe maar voldaan was zeker van toepassing.

Modelmolen Oldambt van Molema, Heiligerlee

De molen was van zondag 10 tot 4 uur geopend. Met voldoende wind had de fluks draaiende molen een flinke aantrekkingskracht op het publiek. Een filmpje van de zaterdag staat op www.youtube.com/watch?v=UW6BrwtX0O8 Naast de molen ligt het hout voor het achtkant van de Entreprijs te Kropswolde.

Feestelijk molenweekend voor de SMS!

Het was een feest, het afgelopen weekend, op de molens van de Slochter Molenstichting.

Feest, omdat het weer heel erg meewerkte, feest, omdat de met vlaggen en vlaggetjes getooide molens er lustig op los draaiden en feest, omdat zich ongeveer 250 bezoekers op en bij de molens lieten zien.

Bij zes van de zeven molens van de Slochter Molenstichting waren, in het kader van de Nationale Molen- en Gemalendag 2009, de deuren voor het publiek geopend en konden de bezoekers kennis maken met de molenaars en hun oude molenaarsambacht. Ook deze dag werkten leden van de Stichting Gilde Slochteren mee aan het welslagen van het geheel, door het enthousiast demonstreren van hun hobby's en oude ambachten.

Er lieten zich 23 nieuwe donateurs inschrijven: een geweldig resultaat!

Bestand Bewerken Beeld Favorieten Extra Help
http://www.traditie.nl/mei_38.html Pagina Extra

Nationale Molen- en Gemalendag

Tijdens de Nationale Molen- en Gemalendag 2009 zijn diverse molens ouderwets met het hele gezin te bezoeken. Vele molens hebben een speciaal programma samengesteld. Er zijn verschillende wandel- en fietsroutes langs molens en gemalen. Bij de molens zelf worden diverse dingen georganiseerd. Zo zijn er exposities, muziek, markten, wordt er in sommige molens brood gebakken en natuurlijk zijn er diverse demonstraties van oude ambachten die door de molenaars werden uitgevoerd, van koren malen tot olieslaan. Bij een aantal molens en gemalen zijn de tentoonstellingen van het Jaar van de Tradities te zien.

Vanwege groot succes duurt de Nationale Molen- en Gemalendag dit jaar twee dagen, op zaterdag 9 en zondag 10 mei. Op de website is te vinden welke activiteiten de verschillende molens organiseren.

Vereniging de Hollandsche Molen
Marit Hendriksen
Zeeburgerdijk 139
1095 AA Amsterdam
www.nationalemolenengemalendag.nl

ANDER MOLENNIEUWS

Nieuwsbrief van het Molenhuis

De 15e nieuwsbrief is gewijd aan de mogelijkheid tot Teruggaaf Energiebelasting ten gunste van instellingen met de zogeheten ANBI-status (Algemeen Nut Beogende Instelling). Hiertoe kunnen erfgoedinstellingen zoals molens behoren. De teruggave is mogelijk voor alle energiedragers voor bijvoorbeeld (buiten)verlichting en verwarming.

Het blijft oppassen geblazen!

Het bestemmingsplan Zeeheldenbuurt/Bloemenbuurt in Winschoten is door de gemeenteraad vastgesteld zonder een regeling om te hoge bomen in de molenbiotoopzone tegen te gaan. De vaststelling vond plaats in de zomertijd, als belanghebbenden hebben de molenaars daardoor de mogelijkheid tot bezwaar maken gemist. De Winschoter molenaars hebben vervolgens overlegd met de wethouder of er niet nog iets aan gedaan zou kunnen worden. Dat lukte! Er is afgesproken dat voor dit bestemmingsplan een convenant wordt ondertekend waarin de gemeente aangeeft ook te hoge beplanting binnen de molenbiotoop te voorkomen. Gelukkig waren de Winschoter molenaars zo alert het convenant niet direct te ondertekenen omdat ze eerst wilden zien hoe met het groen in het bestemmingsplan voor het centrum wordt omgegaan. En jawel! Het blijkt dat in het Ontwerp-bestemmingsplan Centrum slechts wordt verwezen naar het convenant, terwijl de afspraak was dat de gemeente in de toekomst direct in de plannen zou regelen dat te hoog groen wordt voorkomen. Het convenant is een noodoplossing en biedt minder rechtszekerheid voor zowel burger als gemeente. Voor de molenaars dus een reden om weer een zienswijze in te dienen. Ze mogen ervan uit gaan dat de gemeente nu wel de goede lijn volgt. Maar ook hier blijkt weer, als je niet alert bent is de biotoop al snel het slachtoffer.

Antiekveiling voor De Hoop, Haren

De opbrengst van een kunst- en antiekveiling van de Lions Clubs Groningen-Zuid en -Oost is tegen de 20.000 euro. Het bedrag, de optelsom van de provisie die kopers op de gekochte spullen moesten afdragen, gaat naar twee goede doelen. Het exacte bedrag zal later vastgesteld worden, als alle sponsorbijdragen bekend zijn. De goede doelen zijn het restauratiefonds van de beeldbepalende molen De Hoop in het centrum van Haren en een oncologisch project van het UMCG.

25e Drentse Molendag

Op 22 augustus is een groot deel van de 37 molens in Drenthe geopend voor het publiek. Het enthousiasme onder de Drentse molenaars is groot en daarom doet jaarlijks een groot aantal molens mee. Bij voldoende wind wordt er in sommige molens (Diever en Havelte) ook echt graan gemalen, rogge gebroken of olie geslagen (Roderwolde). Ook zijn er molens waar ter gelegenheid van de Drentse molendag bijzondere activiteiten worden georganiseerd: (rommel)markten, broodbakdemonstraties, activiteiten voor kinderen, exposities enz.

Korenmolen De Vliet te Diever en de molen van Havelte zijn zaterdag de gehele dag geopend voor het publiek. De molen van Vledder draait wel maar is niet te bezichtigen (woonmolen).

Informatie over de deelnemende molens is telefonisch verkrijgbaar via 0592-340480 of via de webstek van de Drentse Molenstichting (www.molensindrenthe.nl)

50 jaar gas!

Op de dinsdagen 23 juni, 14 juli, 4 en 25 augustus, 12 september van 12:00-17:00 uur voert de route van het gratis te volgen Erfgoedpad door een prachtig gebied. De route is gratis bij de VVV te verkrijgen. Het ERFGOEDPAD in Slochteren voert u door een sinds 1200 ontgonnen gebied, langs

historische molens, het tracé van het vroegere Woltjerspoor (een spoorlijn van Groningen naar Delfzijl, die in de jaren dertig is aangelegd en gesloopt in de oorlog omdat de Duitse wapenfabrieken ijzer nodig hadden. Alleen de prachtige stationsgebouwen in de stijl van de Amsterdamse school staan er nog) door het natuurgebied van de Ecologische Hoofdstructuur. Een werkelijk schitterend gebied. Verder langs een eeuwenoud bebouwingslint met historische kerken in Harkstede, Kolham en Slochteren. Langs het Jaren 50huis in Kolham. Verder langs het Boerderijmuseum en de Fraeylemaborg, met in het Koetshuis een expositie over gaswinning en in het park het Energiepad (glaskunst in het bos) en via het Geologisch/Archeologisch streekmuseum terug naar het VVV-kantoor aan de haven.
(www.slochterengeeftgas.nl)

Zie => Agenda => 23-6

De Slochter Molenstichting geeft aan deze tochten haar medewerking door het (bij toerbeurt) openstellen van de drie poldermolens en (elke keer) Stel's Meulen.

Opening molen Hunsingo, Onderdendam

Om te vieren dat de klus is geklaard, werd er op 18 april een feestje gebouwd rond de molen. Natuurlijk met een officiële handeling in aanwezigheid van de fondsen en instellingen die het werk van de molenstichting financieel hebben gesteund. De stichting heeft ook een molenaar: Jan Knegt, die in 2007 aan de Bedumerweg 21 voor de molen is komen wonen. Hij is gediplomeerd vrijwillig molenaar en wil graag molenaar worden op Molen Hunsingo. Daartoe is een contract getekend tussen Jan Knegt en de molenstichting. Jan is nu eerste molenaar. Ook Catrienus Rouwé heeft zich als vrijwilliger gemeld. Hij is in opleiding als vrijwillig molenaar en heeft aangeboden hand en spandiensten te willen verrichten op molen Hunsingo.

Ruimte bij De Kievit, Grijskerk

Meestal betekent afbraak in een woonkern niet dat de ontstane ruimte blijvend is, integendeel. In Grijskerk is er (voorlopig) een fraai uitzicht op de molen. Dan vallen de populieren langs de Friesestraatweg des te meer op...

MOLEN HUNSINGO
FOTO: AART BRAKEMA, ONDERDENDAM

MOLEN DE KIEVIT
FOTO: H. NOOT, HAREN

MOLEN WINDRUST
FOTO: SLOCHTER MOLENSTICHTING

De Olle Widde in de rouw

Op 7 april 2009 is de heer. Th.H.D. Meijer, eigenaar van de "Olle Widde" in Ten Post, plotseling overleden

150 jaar Windlust, Overschild

Die feestelijkheden rond het jubileum beginnen op vrijdag 21 augustus 2009. Om 17:00 uur wordt gestart met een marathon nachtmalen. Een groep vrijwillige molenaars van de Slochter Molenstichting gaat ijs en weder dienende de molen 24 uur laten draaien / malen; 's nachts in het schijnsel van floodlight.

Zaterdag 22 augustus start om 10:00 uur op het terrein rond de molen een braderie, met onder andere demonstraties van een flink aantal leden van de Stichting Gilde Slochteren (oude ambachten en hobby's).

Ook zal het Saab-museum van de familie Van der Laan, op wier terrein de molen staat, voor het publiek geopend zijn. De afsluiting van de feestelijkheden gebeurt 's avonds met een dorpsfeest in De Pompel (aan de Meerweg te Overschild).

Kogelpot met Spongat in Roderwolde

De nieuw ingerichte tentoonstelling in het Nederlands Graanmuseum, gevestigd in olie- en korenmolen Woldzigt in Roderwolde, heeft (tijdelijk) een hoog archeologiegehalte. In samenwerking met de Stichting Monument en Materiaal in Groningen en het Drents Museum in Assen is de kleine archeologiecollectie die altijd al tentoongesteld wordt in het Nederlands Graanmuseum tijdelijk uitgebreid met enkele stukken die te maken hebben met de verwerking van gerst tot bier. Via kaartjes kunnen de vindplaatsen van stampers en kogelpotten in de onmiddellijke omgeving van Roderwolde getraceerd worden. Ook de relatie met de Cisterciënzer monniken of Witheren, die van grote invloed zijn geweest op de landbouw in het Noorden, wordt beeldend toegelicht.

De openingstijden zijn iets gewijzigd: vanaf zaterdag 18 april zijn de molen en het museum iedere woensdag tot en met zaterdag geopend van 13:30 tot 17:00 uur (basisentreprijs € 2,-).

(www.woldzigt-roderwolde.nl)

 DUNNING
MOLENBOUW
ONDERHOUD • RESTAURATIE
Provincialeweg 28 • Adorp • 050-3061221
info@dunning-molenbouw.nl
fax: 0598-450013
06-51856323

www.dunning-molenbouw.nl

BAKKER
de Rappe
Schoenlapper

A-Kerkhof 33
9712 BC Groningen
Telefoon: (050) 312 08 07

AGENDA

Veel agendapunten zijn uitgebreider beschreven in de rubriek Ander Molennieuws.

Raadpleeg voor de meest recente gegevens de agenda op de startpagina van de webstek van Het Groninger Molenhuis: (www.groningermolenhuis.nl)

Openingstijden van de molens staan, voor zover ze bekend zijn, vermeld op de webstek in de rubriek GRONINGER MOLENS; klik bij de gezochte molen op de link Meer Informatie.

12 juni	Vrijwilligersavond van het Groninger Molenhuis
I.v.m. de gezamenlijke maaltijd (18:30) graag aanmelden bij het Groninger Molenhuis (contactgegevens op pagina 2).
13 en 14 juni	Groninger Molenweekend - Grunneger Meulendoagen
Ie kinnen in meulen, dei as t kin droait of moalt. Bie summege meulens is nog meer te doun en kinnen ie kovvie of thee mit kouke kriegen (citaat SMS-webstek).
13 juni	Tweede Slochter Molendag
di 23 juni	Erfgoedpad door het prachtig gebied rond Slochteren.
12:00-17:00 uur SMS-poldermolens geopend
(zie de rubriek Ander molennieuws)
Ook op: di 14 juli, di 4 en di 25 augustus, di 12 september
27 juni	16e Westlandse Molendag; 8 koren- en 6 poldermolens geopend
(09:00-17:00) www.westlandsemolens.nl
28 juni tot 26 juli	Molen Adam in Delfzijl tentoonstelling met windkracht als thema door HòLT, de noordelijke vereniging van hoogdrukpersen
vr 21 / za 22 aug	Feesten rond 150 jaar molen Windlust te Overschild.
Info via molenaar Marius Biesheuvel (0598-395542) en www.slochtermolenstichting.nl
22 aug	25e Drentse Molendag. Informatie over de deelnemende molens: 0592-340480 of www.molensindrenthe.nl
12/13 september	Open Monumentendag
12 september	Derde Slochter Molendag
12 september	11e Friese Molendag (www.friesemolendagen.nl)
30 oktober	Molen Edens (17:00 – 18:30): nazit bij het einde van het seizoen 2009.
Molenwerkgroep Oost-Groningen
ma 31 augustus	Kopijsluiting voor de Zelfzwichter 2009/3
ma 9 november	Kopijsluiting voor de Zelfzwichter 2009/4

2009/1 p. 2 Correcties / Aanvullingen / Commentaar
In de inhoudsopgave ontbreekt:
8 De Hunze, de Biks

Een krantenbericht meldt een ongeval waaraan de molenaarsvrouw ten offer viel.

Kolham, 5 Oct. (1899)
Gisterenvoormiddag had hier een verschrikkelijk ongeluk plaats. Een kwartiertje buiten ons dorp staat aan de Ae, een afwateringskanaal naar het Slochterdiep, een watermolen, bewoond door Vos. De man is arbeider bij den heer Wester alhier. Twee zoons waren aan het baggeren in de Ae. Des morgens komt een bakkers-knecht, om brood te brengen, maar krijgt geen gehoor. De postbode komt tegelijk met een winkelier, maar ook dezen vinden vrouw Vos niet. Een klein zoontje ligt in 't bed te roepen naar grootmoeder. Eindelijk roepen ze de beide zoons, die niet veraf zijn, en dezen, den molen bij den harden wind ziende stil staan, vreezen dadelijk een ongeluk. Helaas! Vrouw Vos, die de molenas moest smeren, had de onvoorzichtigheid begaan deze niet stil te houden. De raderen hadden hare kleeren gegrepen, en de vrouw was verpletterd door de raderen, zoodat de molen niet verder kon. Het moet een afgrijselijk gezicht geweest zijn. Arm huisgezin!

Niet traditioneel

Vrouwen die molens beheersen en beheren, zijn helaas vrij zeldzaam. Dat veroorzaakt in onze taal een probleem want die is als afspiegeling van de maatschappij - nog steeds - tamelijk masculien. Een *molenaar* en een *molenaarsvrouw* zijn 'de vrouw van'. Hoewel het op pagina 23 beschreven voorval bewijst dat de vrouw van de molenaar ook vroeger al molenaarswerk deed. We houden het er op, dat Celine Koch *molenaars* is/wordt.

Koren- en pelmolen Zeldenrust,
Westerwijtwerd
Instructeur: Derk Jan Tinga